

RECENSION

Originaltitel: I lossens time
Svensk titel: I lodjurets timma
Regi: Søren Kragh-Jacobsen
Producenter: Lars Bredo Rahbek
Manus: Jonas T Bengtsson, Tobias Lindholm, Søren Kragh-Jacobsen
Foto: Lasse Frank
Roller: Sofie Gråbøl, Frederik Johansen, Signe Egholm Olsen, Søren Malling, Börje Ahlstedt, Pelle Falk Krusbæk, Jens Jørn Spottag m fl.
Danmark, Sverige 2013
Längd: 1 tim 33 min
Distributör: AB Svensk Filmindustri

Frederik Johansen i
I lodjurets timma.
Foto: Per Arnesen

I lodjurets timma

Att filmatisera Per Olov Enquist's drama "I lodjurets timma" är ingen lätt sak. Jag blev förvånad att någon gett sig på det. Det är ju Enquist's mest ofilmiska drama, en enaktare koncipierad enligt det klassiska schemat tidens, rummets och handlingens enhet. Det som utspelar sig utanför Pojkens cell på psyksjukhuset – han får aldrig något namn – relateras i pjäsens replikväxlingar. Filmen bryter sönder detta i filmiska skeenden och återblickar, varvid omdelbart något av pjäsens täthet går förlorat, trots lysande skådespeleri av Fredric Johansen som den intagne.

Handlingen kretsar kring Pojken, psykologen Lisbeth och prästen Helen (fint spelad av Sofie Gråbøl), som Lisbeth begärt hjälp av sedan Pojken försökt ta sitt liv med hänvisning till att Gud väntar på honom. Han sitter intagen sedan han på ett brutalt vis tagit livet av två gamlingar, eldat upp deras hus och även strypt en katt som Lisbeth sett till att han fått som en form av tröst och närhet. Pojken ger katten namnet Walde, samma namn som hans morfar hos vilken han växt upp.

Handlingen är alltså en intrikat mix av modern vetenskap (psykiatri) och religiös gudstro. Men pjäsens tätt sammanvävda tematik slits sönder redan från början.

I pjäsen mördar Pojken sin morfar och mormor och placerar dem utanför det brinnande huset med armarna om varann, i Søren Kragh-Jacobsens filmatisering tar Pojken livet av två äldre, vilka som helst. Därmed blir det en galnings våldsdåd i största allmänhet, utan psykologisk bäring på barndomsupplevelserna. Tvärtom är i filmen morfadern (lysande spelad av Börje Ahlstedt, guldbaggevarning för bästa biroll) en från början ryande men alltmer jovialisk och ömsint person, en gammal man som Pojken tyr sig till, innan det chockartade beskedet kommer att modern vill ha honom tillbaka. En mer psykologiskt konsekvent och trovärdig handling, i linje med vad han utsatts för, hade varit att Pojken mördat en kvinna med barn, detta som substitut för en svekfull mor.

Det är klart att teater är en sak, film en annan. Men man kan inte begå hur mycket våld som helst mot ursprungsmaterialet utan att något går förlorat. Frågan är vad som kommer istället. Här vill jag

säga: just ingenting. Tätheten och magin har ersatts av en sorts vardagsdramatik där alla gör så gott de kan inom fastställda ramar, men där det som var pjäsens bärande element, denna dygnets tjugofemte timma, lodjurets timma, som utgör den aldrig besvarade frågan om existensens gåtfullhet, om vadan och varthän, vad som ligger bakom tro och vetande, allt sådant, malts sönder i dramaturgins tröskverk.

På köpet förlorar vi också en hel del av Pojkens karaktär, hans arrogans, hans hånfulla och associativa oneliners, det som mitt i tragedin faktiskt faktiskt får bitoner av absurd humor.

Religionen, som i prästens gestalt, ska bidra till Pojkens tillfrisknande, är ändå det som allra mest får stryka på foten, jämfört med pjäsen. Den blir mest ett rätt obegripligt utanverk, näst intill utvecklat. Egentligen framgår det aldrig klart vad prästen alls har att bidra med. Hennes tro är vacklande, och inför Pojkens besatthet att återförenas med katten Walde på andra sidan, liksom med morfadern Walde, har hon ingen tröst att erbjuda, ingen frälsning.

Hennes hjälplösa gestalt, där en av reglementet förbjuden handpåläggning ändå äger rum, något som för hennes utgör en mer närallgiggande tröst än gudsordet, kan förstås utläsas som en kritik mot den svenska kyrkan, där övertygelsen om trons läkande kraft har falnat. Morfadern, som i pjäsen var en lågande predikant i en frikyrkoförsamling, har här degraderats till en snäll bibelläsande äldre. Med det dramatiska slutet slås en sista spik i statskyrkans kista.

Efter all denna störsjö av kritik vill jag ändå säga: visst är filmen sevärd, även om den mest av allt liknar andra filmer i samma genre. Framför allt tror jag det är bra om man inte har läst eller sett pjäsen. Nämnas bör också det återhållna, behärskade och sympatiska porträtt som Søren Malling gör i rollen som vaktchefen.

Gunder Andersson